

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΑΡΤΥΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΠΩΛ ΒΕΡΛΑΙΝ

(Αποκαλυπτικό άρθρο του Γάλλου ποιητού Φρανσουά Περσέ, δημοσιευθέν στα τελευταία φύλλα των «Φιλολογικῶν Νέων» του Παρισιού).

Γ'.

TAN η υγεία του τό ελέτρελε, ο Βερλαϊν σηκωνόταν από τὸ κρεβάτι του γιὰ νὰ περιποιηθῆ τοὺς γνωστοὺς καὶ φίλους του ποὺ πῆγαιναν νὰ τὸν δοῦν στοὺ νοσοκομεῖο.

Ἡ φιλολογικῆ αὐτὴ συγκεντρώσει γύρω ἀπὸ τὸν ἐνδοξο πεῖα καὶ ἀρρωστο ποιητῆ, γινόντουσαν τὸ καλοκαίρι, στὶς ἀλλεῖες τῶν νοσοκομείων, κάτω ἀπὸ μερικὰ ἀδύνατα καὶ οκονισμένα δέντρα. Ὁ Βερλαϊν τότε ἔπαιρνε μέρος στὶς συζητήσεις καὶ τότε ἐπιγόταν μὲ μιὰ χαριτωμένη ἐλαφρά εἰρωνία, μιὰ διαφορὰ ἀνέκδοτα τῆς ζωῆς του. Δὲν ὑπῆρχε φημισμένος λογοτέχνης ἢ ποιητῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀπ' τοὺς νέους ἰδίως, ποὺ νὰ μὴν ἐπισκέφθηκε τὸν Βερλαϊν στοὺ νοσοκομεῖο. Ἡ ἐπισκέψεις αὐτὲς εἶχαν καταντήσει τῆς ἐμῆδας. Ἐτρεχαν νὰ ἰδοῦν τὸν ἐνδοξο ποιητῆ, ὅχι μόνον ἅλλοι, μὰ καὶ ξένου περσιστικοῦ ἀπὸ τὸ Παρίσι. Κάποτε, μάλιστα, μιὰ Ἀμερικανίδα κυρία, ἐπῆγε στὸν Βερλαϊν ἕνα μπουκέτο ἀπὸ ὄρχεοειδῆ, τὰ πιὸ ἀκριβὰ λουλουδιὰ. Ὁ ποιητῆς τὴν εἰχαρίστησε θερμὰ, ἔβλεπε προχειρῶς κίπιο... νυκτερινὸ σκεῦος τοῦ δοματίου του, τὸ γέμισε μὲ νερὸ καὶ ἔβαλε μέσα τὰ λουλουδιὰ.

Ὡστόσο, μ' ὅλη τὴν ἡσχίκα καὶ τὴν περιθαλίαν ποὺ ἔβρισκε ὁ Βερλαϊν στὰ νοσοκομεῖα, ἐρχόντουσαν στιγμὲς ποὺ τὰ βαρύνονταν. Τὸ πάθος τῆς ἀληθείας, δυνατὸ καὶ ἀγίαρτου, ἔκλυε ποὺ καὶ πάλι μέσο του. Καὶ τότε ζητοῦσε τὸ «ἐξιτήριο» του. Μὰ κάθε φορὰ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ βγῆ ἀπ' τὸ νοσοκομεῖο, τοὺ παρουσιαζόταν τὸ ἴδιο πρόβλημα: Ὁ ποιητῆς δὲν εἶχε τὰ ἀναγκαῖα ρούχα γιὰ νὰ ντυθῆ. Συνέβαινε μάλιστα αὐτό, ὅσους εἶχε περάσει καιρὸς ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς εισόδου του καὶ εἶχε ἀλλάξει ἡ ἐποχὴ. Κάποτε, λόγου χάριν, ποὺ μπήκε ὁ Βερλαϊν τὸν χειμῶνα στοὺ νοσοκομεῖο, ὅταν ἤθετε τὸ καλοκαίρι καὶ θέλησε νὰ βγῆ, δὲν εἶχε καλοκαιρινὰ ρούχα. Ἐγραφε τότε στὸν ἐκδότη του Βανιέ γιὰ νὰ τοῦ τὰ προμηθεύσει. Συγχρόνως παρακάλεσε τὸν φίλο τὸν ποιητῆ Ἰούλιο Τελλέ νὰ ἐξηγήσῃ στὸν Βανιέ, ὅτι ἕνα οριζοτὸ παντελὸν καὶ ἕνα σακάκι ἀπὸ τὴν κοινότερη τσόχα, θὰ τοῦ ἀρξοῦσαν μὲ τὸ παραπάνω.

Κάποια ἄλλη φορὰ ὁ Βερλαϊν εἶχε μπεῖ τὸ καλοκαίρι στοὺ νοσοκομεῖο καὶ θέλησε νὰ βγῆ τὸν χειμῶνα. Δὲν εἶχε ὅμως χειμωνιάτικα ρούχα νὰ φορέσῃ. Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ τοῦ εἶχε κατέβει ἡ ἐξωφρενικὴ ἰδέα νὰ ὑποβάλῃ ὑποψηφιότητα στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, καὶ τοῦ χρειάζονταν ἕνα κοστούμι, γιὰ νὰ ἐπισκεφθῆ, ὅπως συνηθίζεται, τοὺς ἀκαδημαϊκούς. Πρὸ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς, οἱ γιαιτοὶ τῆς κλιτικῆς Μπροσσαι, ὅπου νοσηλεύονταν τότε, ἔκαναν ἔρρανο καὶ ἐκτός ἀπὸ τὸ κοστούμι, τοῦ ἀγόρασαν ἕνα παλτὸ ντυμένο μὲ γούνα, καὶ ἕνα ψηλὸ καπέλλο.

Ὁ Βερλαϊν ἐνθουσιάζονταν τόσο πολὸν ἀπὸ τὸ καπέλλο καὶ τὸ ἐπανωφόρι, ὅστε πρῶτῃ του δουλειᾶ, μόλις βγῆκε ἀπ' τὸ νοσοκομεῖο, ἦταν νὰ τρεθῆ σ' ἕνα ἀπ' τοὺς καλύτερους Παρισίους φωτογράφους, καὶ νὰ φωτογραφηθῆ! Καὶ σκέφτηκε πολὸν καλὰ νὰ τὸ κἀν αὐτό, ν' ἀπαθανάτισῃ δηλαδὴ τὸν γερασμένο ἀλλὰ καὶ πλούσιον ντυμένο ἑαυτό του, γιαι τὴν ἄλλη μέρα κίλιας, ξεχνώντας καὶ Ἀκαδημία καὶ ἀκαδημαϊκούς καὶ ἔχοντας ξεδιὰε τὰ λίγα χρημᾶτα ποὺ τοῦ ἔπομειναν, στοὺ ποτὸ, παζάρωνε σὲ κάποιο πλιαψατζίκου καὶ τὸ ψηλὸ καπέλλο καὶ τὸ παλτὸ του. Καὶ τὰ ξεπούλησε!...

Ἡ φήμη ὀστόσο τοῦ Βερλαϊν ὄλο καὶ μεγάλωνε. Κριτικοὶ καὶ ποιηταί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ἀνατόλ Φράνς, ὁ Ἰούλιος Λεμαίτρ, ὁ Ζολᾶ, μιλοῦσαν γιὰ τὸ ἔργο του. Ζωγράφοι διάσημοι ἔκαναν τὴν προσωπογραφία του, καὶ μουικοὶ, ἀπ' τοὺς πιὸ φημισμένους, μελοποιοῦσαν διάφορα ποιήματά του.

Τὸ 1891, ὁ δημοσιογράφος Ζιλ Ἰρέ, ποὺ εἰσήγαγε πρῶτος στὴ Γαλλία ἕνα εἶδος ποὺ ἐξαιρετικὰ εὐδοκίμησε, τὶς δημοσιογραφικῆς «εξοστρατείας», πῆρε μιὰ συνέντευξι μὲ τὸν Βερλαϊν, στοὺ φιλολογικὸ καφενεῖο τῆς Λατινικῆς Σιντοκίας, τὸν «Φραγκισκο τὸν 1ος». Ἡ συνέντευξις αὐτῆ εἶνε χαρακτηριστικὴ. Λεῖγεινι ὅτι ἐνῶ τὸ μεγάλο κοινὸ εἶχε ἀρχίσει νὰ διαβάξῃ τὰ ἔργα τοῦ Βερλαϊν, οἱ νέοι λόγιοι, οἱ ἐποποτόποροι, ὅπως λέμε σήμερα, δὲν τὸν ἐθαμίμασαν πειὰ ὅπως ἄλλοτε. Τὸν θεωροῦσαν καθωστορημένο, συντηρητικὸ. Μὰ καὶ ὁ Βερλαϊν δὲν καλοετοιμαζόταν καθόλου τὶς νέες σχολὲς καὶ τοὺς πρωτοπόρους. Ἡ σχολὴ τοῦ «συμβολισμοῦ», στὴν ὁποία ἀνήγχε ὁ Μωρεάς, ἦταν τότε σὶς δόξεις τῆς. Ὁ Βερλαϊν τὴν ἐσάρακαζε:

— Μὲ ρωτᾶτε τί εἶνε ὁ συμβολισμός; εἶπε στὸν Ἰρέ. Δὲν καταλαβαίνο. Θὰ εἶνε καμμὰ λέξι γερμανικὴ... τί λέτε καὶ σεις; Τί πάει νὰ πῆ συμβολισμός; Γιὰ ὄλ' αὐτὰ, ἄλλωστε, δὲν δίνοω ἐγὼ πεντάρα τσακιστή. Ὁ πόνος, ἡ χαρὰ καὶ τὰ δάκρυα κάθε ἄλλο παρὰ σύμβολα εἶνε».

Τὴν ἀπλὴ αὐτῆ ἰδέα γιὰ τὴν ποίησι καὶ γιὰ τὴν Τέχνη, γενικὰ, τὴν εἶχε ἀναπτύξει καὶ χρόνια πρὶν ὁ Βερλαϊν, σ' ἕνα του ποίημα ὅπου εἶλεγε:

«Ἡ Τέχνη πρῶτα ἀπ' ὄλα πρέπει νὰ εἶνε καὶ νὰ φαίνεται εἰλικρινῆς, καὶ σαφῆς, ἀπολύτως. Εἶνε ὁ ἀναγκαῖος καὶ σκληρὸς νόμος, κάθε τέχνης, παιδιὰ μου, νὰ βάζωμε σὲ ὅτι φτιάνομε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας».

Ἐντωμεταξὺ, ὀστόσο, οἱ θαυμασταὶ τοῦ Βερλαϊν, ἐπιωφελοῦμενοι τῆς φήμης καὶ τοῦ θορύβου ποὺ εἶχαν δημιουργηθῆ γύρω ἀπὸ τ' ὄνομά του, ἀργάνωσαν διαλέξεις μὲ διηλιτῆ τὸν ποιητῆ. Ἡ διαλέξεις αὐτὲς ἦσαν περιεργότατες. Μόλις ξεμύτιζε ὁ Βερλαϊν ἀπὸ καμμὰ κλινικὴ ἢ ἀπὸ κανένα καταγώγιο, τὸν ἀρπαζάν οἱ θαυμασταὶ του, τὸν ἔχονταν σ' ἕνα ἀμάξι, τὸν μετέφεραν στοὺ σταθμὸ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἐπῆγαιναν στὴν πόλι, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ γίνη ἡ διαλέξις. Ὡστόσο ὁ ποιητῆς ἔβρισκε τὸν τρόπο καμμὰ φορὰ καὶ ἐξηφανίζετο μυστηριωδῶς, τὴ στιγμῇ ἀκριβῶς ποὺ ὅ ἀρχίξε ἡ διαλέξις.

Οἱ φίλοι του ἔτρεχαν τότε εἰς ἀναζήτησίν του. Καὶ τὸν ἔβρισκαν σὲ κανένα μαρὸ ἢ σὲ καμμὰ ταβέρνα νὰ ζουστοπιῆ. Τὸν ἀρπαζάν καὶ τὸν ἐπῆγαιναν περὶγορα-γεήγορα στὴν αἴθουσα τῆς διαλέξεως, ὅπου τὸ κοινὸν τὸν περιέμενε ἀνυπόμονα.

Μιὰ κυρία ἀπὸ τὴν ὄργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τῶν διαλέξεων τοῦ εἶνε, πρὶν μιλήσει, νὰ ρωτήξῃ ἕνα ἀγὸ, γιὰ νὰ καθαρίσῃ ἡ φωνὴ του. Κι' ἔστερα, ἄρον-ἄρον, τὸν ἐσπορχοναν στὴν αἴθουσα...

Τὸ 1893 ὁ Βερλαϊν ἀποφάσισε ὀριστικὰ πειὰ νὰ ὑποβάλῃ ὑποψηφιότητα γιὰ τὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία. Ἐστειλε λοιπὸν (στὶς 4 Δεκεμβρίου) ἕνα γράμμα στὸν γραμματεῖα τῆς Ἀκαδημίας, μὲ τὸ ὁποῖο καθιστοῦσε γνωστὴ τὴν ἐπιθυμία του αὐτῆ. Στὸ γράμμα του αὐτὸ ὑπογράφη:

«Πῶλ Βερλαϊν, νοσηλευόμενος στὴν κλινικὴ Μπροσσαι». Ἡ κενὴ ἔδρα τῆς Ἀκαδημίας ποὺ φιλοδοξοῦσε νὰ καταλάβῃ ὁ Βερλαϊν, ἦταν τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ καὶ κριτικοῦ Ἰπολίτου Ταιν. Φυσικά, λόγω τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ τολμηροῦ ἔργου του, δὲν εἶχε καμμὰ ἀπολύτως πιθανότητα ὁ Βερλαϊν νὰ γίνη δεκτὸς στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, τὴν ἀκρόπολι αὐτῆ τοῦ συντηρητισμοῦ. Ὡστόσο, στὰ φιλολογικὰ καφενεῖα τῆς Λατινικῆς Σιντοκίας, ὅπου ἐσῶγναζε στὴ «Ροτόνα», στοὺ «Προξόν», στοὺ «Φραγκισκος ὁ Πρῶτος», στοὺ «Κόκκινο Καφενεῖο» ἔπινε ἀνεμοσ αἰσοδοξίας, καὶ οἱ πιὸ ἐνθουσιῶδες θαυμασταὶ ἐπανηγάριζαν κίλιας τὴν ἐκλογὴ τοῦ ἀγαπημένου των ποιητοῦ.

Στὶς 22 Φεβρουαρίου τοῦ 1894 ἔπινε ψηφοφορία στὴν Γαλλικὴ Ἀκαδημία γιὰ τὴν πληρῶσι τῆς ἔδρας τοῦ Ταιν. Ὑποψήφιος, ἐκτός ἀπὸ τὸ Βερλαϊν, ἦταν καὶ ὁ Ζολᾶ. Ἀλλὰ κανεῖς τους δὲν πῆρε οὔτε μιὰ ψηφῶ. Ἡ ἐκλογὴ ὀστόσο ἀνεβλήθη γι' ἀργότερα.

Τὴν 31 Μαΐου τοῦ ἴδιου χρόνου ἔξελέγη στὴν ἔδρα τοῦ Ταιν ὁ ἱστορικὸς Ἀλβέρτος Σορέλ.

Ὑστερα ἀπὸ λίγους μῆνες ἀπέθανε ὁ ποιητῆς καὶ ἀκαδημαϊκὸς Λεκόντ ντῆ Αἰλ. Ὁ Βερλαϊν σκέφθηκε νὰ ἐκδῆσει καὶ πάλι ὑποψηφιότητα στὴν Ἀκαδημία γιὰ τὴν κενὴ ἔδρα τοῦ ἀναδέφου του. Πολὸν γεήγορα ὀμως ἐγκατέλειπε τὴν ἰδέα του. Ἄλλωστε, ἐντωμεταξὺ, τὸ ἀνευνήθηκε ὁ τίλιος τοῦ «Πριγκηρος τῶν Ποιητῶν» (ποὺ τὸν εἶχε ὁ Λεκόντ ντῆ Αἰλ.) καὶ αὐτὸ τοῦ ἔφτασε.

Κάθε φορὰ ποὺ ἔβγαίνε ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο ὁ Βερλαϊν, ἀναστατώνονταν ὄλα τὰ φιλολογικὰ καφενεῖα. Ἀσταραπία κυκλοφοροῦσε ἡ εἰδησις: «Ὁ Βερλαϊν βγῆκε ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο. Καὶ ὄλο ἔτρεχαν νὰ τὸν ἰδοῦν, ὅπως ἄλλοτε, ἐπὶ Λουδοβικῶν, στὰ μέγαρα τῶν Βερσαλλιῶν ἔτρεχαν οἱ αὐλικὸι γιὰ νὰ ἰδοῦν κανένα εὐγενῆ ποὺ κατὸ εἶχε ζῆσει ἀποτραβηγμένος στὰ χτήματά του καὶ ποὺ ἔξανανόριζε στοὺ παλάτι.

Ὁ Βερλαϊν, πρόσωπο θρυλικὸ πεῖα, χωλῶς ἀπὸ τὸ ἕνα πόδι, μὲ τὰ χοντρά του παπούτσια, μὲ τὸ κόκκινο κασκόλ του καὶ μὲ τὸ χοντρὸ ἀπὸ ξύδῳ δαμασκηνιάς μαστοῦνι του, δεχόταν ὄλους αὐτοὺς τοὺς θαυμασταίους του μὲ τὸ συνηθισμένο καλοκαίγιο καὶ εἰρηρικὸ ἔργο του, κουνεντιάζοντας μαζί τους γιὰ ὄλα τὰ προσωφιλή του θέματα. Ὡστόσο, καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὴν ἔξωτερικὴ του ἐμφανισῆ ἦταν σαστὸ ἐρείπιο. «Ἐμοιάζει μὲ πάμπωχο ἐργάτη», ἔγραφε ἡ συγγραφεῖς Ρασίλντ, ποὺ τὸν εἶδε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Ἐπίσης ὁ Ἀνατόλ Φράνς τὸν παρῶμοιάζε μὲ «μάγο», κατεβασμένο στοὺ Παρίσι ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Γαλλίας.

Ἐτσι μιλοῦσαν γιὰ τὸ Βερλαϊν οἱ ἐφήμεροι αὐτοὺ σαλλιπλόγοι μυηστοριογράφοι τῆς ἐμῆδας, ἔτσι ἔχαρκατῆριζαν οἱ μέτριοι κριτικοὶ τὸν μεγαλειότερο χριστιανὸν ποιητῆ, μετὰ τὸν Ντάντε, καθώς ἔγραφε, λίγα χρόνια ἀργότερα στοὺ «Ντῆ Προφοῦντις» ὁ Ὀσκάρ Ουάιλντ.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΞΕΝΩΝ ΛΑΩΝ

- Πράγμα ποὺ μπορεῖς νὰ πᾶς, μὴν πᾶς νὰ τὸ γυρένης.
- Κάλλιο μόνος παρὰ μὲ κακὴ συντροφιά.
- Τὸ χρῶσφι μιλάει ὄλες τὶς γλώσσες τοῦ κόσμου.
- Ὅσο πιὸ γεήγορα φύγει ὁ ξένος ἀπὸ ἕνα σπίτι, τόσο πιὸ ἀγαπητῶς γίνεται στοὺ νοικοκύρη.

Ὁ Πῶλ Βερλαϊν.